

KALTĖ KAIP JURIDINIŲ ASMENŲ ADMINISTRACINIO BAUDIMO SĄLYGA

Milda Markevičiūtė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedros doktorantė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva
Tel. (+370 616) 01331
El. paštas: markeviciute.milda@gmail.com

Straipsnyje nagrinėjama juridinių asmenų kaltės problematika esant administracinio baudimo teisiniam santykiams. Kaltė, kaip vienas iš galimų administracinės atsakomybės subjektyviosios pusės požymių, analizuojama tiek baudimo pagal Administracinių teisės pažeidimų kodeksą (Administracinių nusižengimų kodeksą) fizinių asmenų aspektu, tiek ir baudimo pagal specialiuosius įstatymus atvejais. Straipsnyje pateikiamas juridinių asmenų kaltės požymio administracinio baudimo teisiniuose santykiuose lyginimas su analogiška kategorija baudžiamosios atsakomybės teisiniuose santykiuose, siekiant įvertinti kaltės elemento taikymo teigiamus ir neigiamus aspektus. Taip pat analizuojamos specialiųjų įstatymų ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nuostatos, susijusios su juridinių asmenų baudimu.

The fault of legal entities as an element of sanctioning administrative offences is being discussed in this article. This element is being analysed in both cases, sanctioning administrative offences pursuant to Code of Administrative Offences and pursuant to special laws regulating certain economic spheres. This category is also being compared with the analogous category in criminal law in order to determine pros and cons. The clauses of the Law on Public Administration related to sanctioning legal entities are also evaluated.

Įvadas

Juridinių asmenų administracinė atsakomybė nėra naujas institutas Lietuvos teisinėje sistemoje, tačiau teisės moksle jis vertinamas nevienodai, be kita ko, dėl kaltės kaip vieno iš juridinių asmenų administracinės atsakomybės požymių. Suprantant kaltę kaip subjektyvų asmens santykį su konkrečia veika, teisės moksle¹ keliamas klausimas, ar juridinis asmuo gali turėti gebėjimą subjektyviai suvokti savo veiksmus, neveikimą ir galimus jų padarinius. Dėl šios priežasties juridinių asmenų administracinis baudimas² vykdomas ne tik vadovaujantis skirtingais teisės aktais, bet ir pagal skirtingas taisykles: fiziniai asmenys atsako pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso³ (toliau – ATPK) nuostatas, atsakomybei taikyti būtinos visos pagrindinės atsakomybės sąlygos, įskaitant ir subjektyviąją veiką, o juridiniams asmenims atsakomybė taikoma pagal vadinamuosius specialiuosius įstatymus. Šiuo atveju ūkio subjektai baudžiami taikant objektyvaus pakaltinamumo taisyklę.

¹ DRAKŠAS, R. Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės problematika. *Teisė*, 2004, t. 53, p. 68–79; ABRA-MAVIČIUS, A.; MIKELĖNAS, V. *Įmonių vadovų teisinė atsakomybė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 1998, p. 10.

² Šio straipsnio tikslais administracinio baudimo santykiais vadinami administracinės atsakomybės už administracinės teisės pažeidimus taikymo santykiai.

³ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. *Valstybės žinios*, 1985, nr. 1-1 (su pakeitimais ir papildymais).

Minėtas reguliavimas buvo nustatytas, atsižvelgiant į juridinių asmenų administracinės atsakomybės instituto vystymąsi. Pažymėtina, kad dar 1999 m. gegužės 25 d. ATPK pakeitimo ir papildymo įstatymo projektu buvo siūlyta ATPK numatyti ir visų rūšių įmonių – taigi juridinių asmenų – administracinę atsakomybę, siekiant suderinti ATPK nuostatas su atitinkamais Baudžiamojo kodekso institutais⁴. Tačiau šio pasiūlymo svarstymas buvo atidėtas, iki Vyriausybė parengs ir pateiks Seimui būtinų teisės aktų pakeitimų projektus⁵. Tačiau ATPK pakeitimai, įtvirtinantys juridinių asmenų atsakomybę, nėra įtvirtinti iki šiol – administracinis juridinių asmenų baudimas reglamentuojamas vadinamuosiuose specialiuosiuose įstatymuose⁶. Vienu iš ATPK pakeitimo projektų⁷ buvo siūloma nustatyti, kad juridinis asmuo galėtų atsakyti tik už tuos administracinės teisės pažeidimus, už kurių padarymą ATPK specialiojoje dalyje numatyta atsakomybė juridiniams asmenims, o atsakomybės taikymas susietas su aplinkybe, kad pažeidimą asmuo padarė tyčia arba dėl neatsargumo⁸, tačiau šis projektas nebuvo priimtas. Pažymėtina, kad rengiant dabar jau priimto Administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ir ANK) projektą⁹ taip pat buvo nuspręsta ANK neunifikuoti juridinių asmenų (ūkio subjektų) ir fizinių asmenų administracinės atsakomybės, nurodant, kad „juridinių asmenų (ūkio subjektų) administracinės atsakomybės (vad. ekonominių sankcijų) taikymas vadovaujantis objektyviojo pakaltinamumo principu (*strict liability*) vargu ar leistų organiškai sujungti į vieną kodifikuotą teisės aktą fizinių ir juridinių asmenų administracinės atsakomybės reguliavimą, tuo pačiu išlaikant administracinės ir baudžiamosios atsakomybės darną“¹⁰. Taigi ANK rengėjai laikėsi pozicijos, kad juridinių asmenų administracinei atsakomybei taikomas objektyvaus pakaltinamumo principas kliudo sujungti juridinių ir fizinių asmenų administracinę atsakomybę į vieną teisės aktą. Objektyvaus pakaltinamumo principas, taikomas pagal specialiuosius įstatymus, aktualus ir dėl to, kad specialiųjų įstatymų pagrindu administracinis baudimas vykdomas ūkio subjektams, kurie gali būti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys, o ANK, kaip ir ATPK, pagrindu atsakomybė gali būti taikoma tik fiziniams asmenims, iš jų ir juridinių asmenų vadovams tada, kai administracinės teisės pažeidimą padaro juridinis asmuo.

⁴ Aiškinamasis raštas Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo ir Baudžiamojo kodekso papildymo 246¹ straipsniu ir 246, 315 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu [interaktyvus. Žiūrėta 2015-06-24]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.80780?jfwid=f4nne6oe>>.

⁵ Vyriausybė pasiūlė pateiktą ATPK pakeitimo ir papildymo projektą svarstyti atidedant siūlomo juridinių asmenų administracinės atsakomybės klausimo sprendimą, iki Vyriausybė parengs ir pateiks Seimui aptariamam klausimui spręsti būtinų teisės aktų pakeitimų projektus.

Vyriausybės nuomonė Administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui [interaktyvus. Žiūrėta 2015-06-24]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=89342>.

Šiai Vyriausybės pozicijai buvo pritarta Seimo Biudžeto ir finansų komiteto išvadoje.

Komiteto išvada Administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui [interaktyvus. Žiūrėta 2015-06-24]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=92091>.

⁶ Pvz., Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 47-1548; Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, nr. 30-856, nauja redakcija – *Valstybės žinios*, 2012, nr. 42-2041; Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, nr. 117-5317.

⁷ Administracinių teisės pažeidimų kodekso projektas, reg. nr. IXP-3939, registruota 2004-11-03 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-08-20]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAIS.244306?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=29f55cf5-9b5c-4c14-bc90-fa2a1143e402>>.

⁸ MEŠKYS, L. Juridinių asmenų administracinė atsakomybė: kaltės nustatymo problemos ir sprendimo būdai. *Jurisprudencija*, 2006, t. 4 (82), p. 65–66.

⁹ Administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo projektas (Komiteto patobulintas) nr. XIP-3600(3) [interaktyvus. Žiūrėta 2015-06-24]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1035852&p_tr2=2>.

¹⁰ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus. Žiūrėta 2014 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=406528>.

Lietuvos teisėje galioja ir kita nekaltumo prezumpcijos taisyklė, nustatanti, kad asmuo negali būti laikomas atsakingas už pažeidimą (kaltas), kol jo kaltė nėra įrodyta. Ši taisyklė administracinės atsakomybės kontekste pripažįstama ir teisės moksle¹¹, ir teismų praktikoje¹², kurioje nekaltumo prezumpcija aiškinama kaip viena iš baudžiamojame teisėje galiojančių teisių, kuri turi būti taikoma ir administracinės atsakomybės atvejais, kai gresianti atsakomybė savo padariniais prilygsta baudžiamajai.

Juridinių asmenų atsakomybės už administracinius teisės pažeidimus kaltės nustatymo problematiką yra analizavusi ir Europos Taryba, nustačiusi, jog ne visose šalyse įtvirtinti teisinės sistemos modeliai suteikia galimybę laikyti juridinį asmenį baudžiamosios teisės subjektu dėl kaltės nustatymo problematikos, o kai kurios valstybės savo teisinėse sistemose yra įtvirtinusios ir alternatyvias atsakomybės formas, nereikalaujančias tokio pat lygmens kaltės nustatymo kaip taikant baudžiamąją atsakomybę. Taip pat konstatuojama, kad atsakomybė įmonei neturėtų kilti, jei jos vadovybė nepadarė pažeidimo veiksmų ir ėmėsi visų būtinų priemonių, kad pažeidimas nekiltų¹³.

Atsižvelgiant į aptartą juridinių asmenų administracinės atsakomybės instituto vystymosi istoriją ir kaltės problematiką Lietuvoje, šiame straipsnyje siekiama atsakyti į klausimą, ar juridiniams asmenims šiuo metu pagal specialiuosius įstatymus taikoma objektyvaus pakaltinamumo taisyklė „pritampa“ šalies teisinėje sistemoje, dera su ja.

Šio tyrimo objektas yra specialiuosiuose įstatymuose ir ATPK bei ANK įtvirtintas reguliavimas, kurio pagrindu taikoma administracinė atsakomybė ir nustatomi būtinieji administracinės teisės pažeidimo elementai, įskaitant ir kaltę. Atsižvelgiant į ribotą šio darbo apimtį, straipsnyje aptariamai problematikai atskleisti daugiausia yra nagrinėjami tie specialieji įstatymai, kuriuose nustatytas reguliavimas kelia daugiausia abejonių dėl savo suderinamumo su likusia administracinio baudimo sistema, tokie įstatymai buvo parinkti autorės nuožiūra. Atsižvelgiant į specialiųjų įstatymų gausą ir į tai, kad administracinio baudimo institutui daro įtaką ir Europos Sąjungos teisė, taip pat įvertinant ribotą šio straipsnio apimtį, straipsnyje aptariami tik straipsnio tikslus aiškiausiai pagrindžiantys pavyzdžiai.

Straipsnio tikslas yra specialiuosiuose įstatymuose nustatyto juridinių asmenų kaltės kaip vieno iš administracinio baudimo santykių elemento reguliavimo administracinio baudimo santykiuose lyginimas su fizinių asmenų administracine atsakomybe, įtvirtinta ATPK ir ANK, atsižvelgiant į tai, kad būtent juridinių asmenų kaltės elementas įstatymų leidėjo parengiamoje ANK medžiagoje buvo įvardytas kaip esminis aspektas, neleidžiantis sujungti baudimo pagal ANK ir specialiuosius įstatymus

¹¹ MEŠKYS, L. Juridinių asmenų administracinė atsakomybė: kaltės <...>, p. 62–63; PETKEVIČIUS, P. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 1996, p. 28; ABRAMAVIČIUS, A.; MIKELĖNAS, V. *Įmonių <...>*, p. 13.

¹² Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1984 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Ozturk v. Vokietija*, pareiškimo numeris 8544/79 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-02-14]. Prieiga per internetą <[Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 163² straipsnio \(2002 m. liepos 5 d. redakcija\) 5 dalies ir šio straipsnio \(2003 m. liepos 4 d. redakcija\) 6 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. *Valstybės žinios*, 2005, nr. 134-4819; Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2005 m. rugsėjo 16 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. Nr. 3-1603-05 \[interaktyvus. Žiūrėta 2015-06-24\]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/52351?nr=14>>. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2011 m. lapkričio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A143-2619/2011 \[interaktyvus. Žiūrėta 2015-06-24\]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/288622?nr=2>>; Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2005 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A1-931/2005 \[interaktyvus. Žiūrėta 2015-06-24\]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/54928?nr=1>>; Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2003 m. balandžio 29 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-322/2003 \[interaktyvus. Žiūrėta 2015-06-24\]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/19281?nr=1>>.](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57553#{„itemid“:[„001-57553“]}>.</p></div><div data-bbox=)

¹³ 1988 m. spalio 20 d. Europos Tarybos Ministrų Komitetas. *Rekomendacija Nr. R(88) 18 ir aiškinamasis memorandumas „Įmonių atsakomybė už pažeidimus“* [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-27]. Prieiga per internetą: <<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=233239&SecMode=1&DocId=1220106&Usage=2>>.

į vieną teisės aktą, bei juridinių asmenų atsakomybe pagal Baudžiamąjį kodeksą¹⁴ (toliau – BK), bei vertinimas, ar esamas reguliavimas yra nuoseklus ir pagrįstas, ir autorės nuomonės pateikimas diskutuotinais šio reguliavimo klausimais. Minėtiems tikslams pasiekti naudojami sisteminis, teleologinis ir lyginamasis metodai, kuriais atskleidžiami specialiuosiuose įstatymuose įtvirtinto reguliavimo trūkumai ir teikiami pasiūlymai juos šalinti.

Pažymėtina, kad nuolat tobulinant teisinį reguliavimą ir keliant juridinių asmenų administracinės atsakomybės unifikavimo klausimą, kaltės instituto problematika yra vienas iš aktualiausių klausimų. Be to, net ir pagal galiojančius teisės aktus taikomas juridinių asmenų administracinis baudimas dažnai yra kvestionuojamas ne tik teisinio reguliavimo nuoseklumo aspektu, bet ir dėl nustatytų taisyklių taikymo. Dėl šių priežasčių teigtina, kad šiame straipsnyje nagrinėjami klausimai yra aktualūs Lietuvos administracinės teisės mokslui.

Juridinių asmenų administracinės atsakomybės kaltės problematika jau buvo gvildenta Lietuvos mokslininkų, pavyzdžiui, L. Meškio¹⁵, A. Abramavičiaus, V. Mikelėno¹⁶ darbuose, tačiau čia kaltės požymis aptariamas daugiausia teoriniu požiūriu, nevertinant specialiuosiuose įstatymuose nustatyto reguliavimo taikymo praktikoje. Be to, šie darbai parengti apytiksliai prieš 10 metų, dar iki ANK ir kai kurių specialiųjų įstatymų priėmimo, todėl neatspindi šio aspekto, taip pat naujausios teismų praktikos analizuojamu aspektu. Taigi Lietuvos administracinės teisės moksle nėra specialiųjų studijų, analizuojančių juridinių asmenų kaltę administracinio baudymo santykiuose atsižvelgiant į dabartinio teisinio reguliavimo kontekstą, ir tai rodo šio straipsnio mokslinį naujumą.

Rengiant straipsnį taip pat buvo analizuojami specialieji įstatymai, ATPK, ANK, Lietuvos teismų praktika, teisės mokslo darbai, panaudota interviu su teisės praktikais medžiaga.

1. Lietuvos administracinio baudimo sistema

Minėta, kad Lietuvos teisinėje sistemoje fizinių asmenų ir ūkio subjektų, kuriais paprastai būna juridiniai asmenys, administracinis baudimas yra atskirtas pagal teisės aktus, kurių pagrindu taikoma atsakomybė. Toks reguliavimas pasirinktas būtent dėl kaltės nustatymo problematikos. Kompleksinis ATPK vertinimas suponuoja, kad šiame kodekse nustatyta administracinė atsakomybė gali būti taikoma tik fiziniams asmenims, o tuo atveju, jei veika pagal teisinio santykio turinį padaroma juridinio asmens, atsakomybė taikoma juridinio asmens vadovui, taigi fiziniam asmeniui¹⁷. Ši taisyklė nebuvo

¹⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, nr. 89-2741.

¹⁵ MEŠKYS, L. Juridinių asmenų administracinė atsakomybė: kaltės <...>, p. 61–68.

¹⁶ ABRAMAVIČIUS, A.; MIKELĖNAS, V. *Įmonių <...>*, p. 10.

¹⁷ Sisteminė ATPK analizė leidžia teigti, kad ATPK nustato administracinę atsakomybę tik fiziniams asmenims, pirma, ATPK 24 straipsnyje apibrėžiant baudos kaip vienos iš administracinių nuobaudų, dydžius, nurodoma, kokių dydžių negali viršyti „piliečiams skiriama bauda“, taigi būtent vartojant piliečio sąvoką suformuluotos ir sankcijos specialiojoje ATPK dalyje tais atvejais, kai viena iš galimų nuobaudų yra bauda (žr., pvz., ATPK 42, 46, 49, 51²–52⁶ straipsnius ir pan.). ATPK 1 straipsnyje nurodyta pastaba, patikslinanti, kad ATPK vartojama sąvoka „pilietis“ yra tolygi sąvokai „fizinis asmuo“. Antra, atkreiptinas dėmesys į tai, kad, nustatant administracinę atsakomybę už pažeidimus, kuriuos gali padaryti ir juridinis asmuo, sankcijoje nurodoma, kad nuobauda taikoma įmonių vadovams (žr., pvz., ATPK 110¹, 99¹⁰, 50⁸ straipsnius ir pan.), tačiau neminimos įmonės. Trečia, tokią išvadą suponuoja ir kitų draudžiamų veikų formulavimas, pavyzdžiui, ATPK 117² straipsnyje nustatant sankcijas numatyta, kad atsakomybė taikoma „laivų valdytojams – fiziniams asmenims arba įmonių vadovams“. Tokią pat išvadą daro ir kai kurie teisės mokslininkai, remdamiesi ATPK nuostata, kad administracinė atsakomybė traukiami asmenys, kuriems iki administracinio teisės pažeidimo padarymo sukako šešiolika metų (ATPK 12 straipsnis) (žr.: MEŠKYS, L. *Juridinių asmenų administracinė atsakomybė: kaltės <...>*, p. 65). Teisės moksle reiškiamą nuomonę, kad „administracinės atsakomybės subjektais, t. y. asmenimis, kurie traukiami administracinė atsakomybė, gali būti tik fiziniai asmenys“ (žr.: ŠEDBARAS, S. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 70–71). Panašią poziciją pateikia ir P. Petkevičius, jis konstatuoja, kad „juridiniai asmenys administracinių teisės pažeidimų subjektais negali būti“ (žr.: PETKEVIČIUS, P. *Administracinė atsakomybė <...>*, p. 50). Kita vertus,

pakeista ir naujajame ANK. Kita vertus, ATPK 2 straipsnyje nurodoma, kad įstatymai dėl administracinių teisės pažeidimų yra ne tik ATPK, bet ir kiti įstatymai dėl administracinių teisės pažeidimų, kurie yra taikomi tiesiogiai tol, kol nėra įtraukti į ATPK, o Lietuvos teismai formuoja nuoseklią praktiką, kad remiantis specialiaisiais įstatymais¹⁸ taikomos ekonominės sankcijos už reguliavimo pažeidimus atitinka baudimą, taikomą už administracinius teisės pažeidimus. Nors Lietuvos teismų praktikoje vartojama ir ekonominių sankcijų sąvoka, tačiau paprastai ji siejama su administracine atsakomybe: pavyzdžiui, Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo (toliau – Tabako kontrolės įstatymas) nuostatos įtvirtina ekonomines sankcijas, kurios „savo teisiniu turiniu ir kitais požymiais yra artimos kai kuriuose kituose įstatymuose (*inter alia*, ATPK) nustatytoms administracinėms sankcijoms – administracinėms nuobaudoms už atitinkamus teisės pažeidimus ir iš esmės nuo jų nesiskiria“. Nors teismas pripažįsta, kad, lyginant ekonomines sankcijas su administracinėmis sankcijomis, taikomomis pagal ATPK, pirmosios turi ypatumą¹⁹, tačiau kartu pabrėžia, kad Lietuvos teisinėje sistemoje nėra ekonominės atsakomybės instituto, todėl ekonominės sankcijos priskirtinos administracinės atsakomybės institutui²⁰. Kitose bylose Konstitucinis Teismas papildomai išskyrė, kad ekonominių sankcijų taikymas dažnai yra susijęs su turtiniais suvaržymais, kurie taikomi kaip viešosios valdžios atsakas į ūkio subjektų padarytas veikas, pažeidžiančias viešąjį interesą²¹. Analogiškos pozicijos laikosi ir kiti teismai²². Nepaisant šių teismų praktikoje pateiktų išaiškinimų dėl administracinio baudimo sistemos, skirtingai nei ATPK (ANK),

dera pažymėti ir tai, kad tokią nuomonę P. Petkevičius išsako siedamas su administraciniu teisės pažeidimu, pateikdamas juridinę administracinio teisės pažeidimo sudėties analizę ir vertindamas ATPK 9 straipsnyje pateiktą administracinio teisės pažeidimo sąvoką bei ATPK 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 ir 19 straipsniuose nustatytas taisykles (ATPK II skyriaus I bendrosios dalies antrojo skirsnio „Administracinius teisės pažeidimas“ nuostatos). Taigi aptariamoms mokslininkų nuomonės yra pateikiamos tik ATPK numatytos atsakomybės atžvilgiu, bet ne administracinio baudimo santykiams apskritai.

¹⁸ Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 1 straipsnyje ūkio subjektas apibrėžtas tiek kaip fizinis, tiek kaip juridinis asmuo, o įstatymo 42 straipsnyje nurodyta, kad už šio įstatymo pažeidimus asmenys (ūkio subjektai) gali būti traukiami administracinė atsakomybėn. Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 33 straipsnyje nustatyta administracinės atsakomybės taikymas fiziniams asmenims, o 34 straipsnyje – ekonominių sankcijų taikymas juridiniams asmenims. Analogiškai administracinė atsakomybė įtvirtinama ir Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo 25 ir 26 straipsniuose.

¹⁹ Tokiais ypatumais įvardijama, kad kaip ekonominės sankcijos yra taikomos ūkio subjektams ir gali neigiamai veikti ekonominę jų padėtį.

²⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2005 m. lapkričio 3 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 21 straipsnio 2 dalies (2000 m. kovo 16 d. redakcija), 3 dalies (2002 m. birželio 11 d. redakcija), 4 dalies (1999 m. gegužės 11 d. redakcija) ir dėl šio įstatymo (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija) 26 straipsnio 5, 7, 14 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2005-11-05, Nr. 131-4743.

²¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2008 m. sausio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 8 dalies (2004 m. kovo 9 d. redakcija), 34 straipsnio 17 dalies (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), 41 straipsnio (2004 m. kovo 9 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 28.5 51 punkto (2004 m. gegužės 20 d. redakcija), 51 punkto (2004 m. gegužės 20 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), šių taisyklių 51 punkto (2006 m. spalio 17 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d. redakcija), taip pat šių taisyklių 51 punkto (2007 m. gegužės 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d., 2007 m. birželio 21 d. redakcijos)“. *Valstybės žinios*, 2008-01-24, nr. 10-349.

²² Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2004 m. gruodžio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-15-1056-04 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-11]. Prieiga per internetą <<http://infolex.lt/tp/45155>>. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2004 m. gruodžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-11-1046-04 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-11]. Prieiga per internetą <<http://infolex.lt/tp/45081>>. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2005 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-01-930-05 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-11]. Prieiga per internetą <<http://infolex.lt/tp/54929>>.

specialieji įstatymai nustato atsakomybės taikymą ūkio subjektams, kuriais būna ir fiziniai, ir juridiniai asmenys²³.

Taigi, nors juridinių asmenų administraciniam baudimui taikomos kitos, nei ATPK ar ANK nustatytos taisyklės, manytina, kad fizinių asmenų ir juridinių asmenų administracinis baudimas sudaro bendrą administracinio baudymo santykių sistemą, tačiau joje taikomas skirtingas reguliavimas, apibrėžiantis kaltę kaip administracinio baudimo elementą.

2. Juridinių asmenų kaltės nustatymo taisyklės administracinio baudimo santykiuose

Dabar galiojantis juridinių asmenų administracinį baudimą nustatantis reguliavimas formuluoja taisyklę, kad baudimas už administracinės teisės pažeidimus²⁴ pagal specialiuosius įstatymus turėtų būti vykdomas objektyvaus pakaltinamumo taisyklės pagrindu, t. y. laikomasi koncepcijos, kad kaltės elementas, tiriant pažeidimą arba nagrinėjant bylą, paprastai neturėtų būti įrodinėjamas²⁵, o baudimui užtenka vien pažeidimo įvykdymo fakto²⁶. Tokia išvada darytina atsižvelgiant ne tik į teisės mokslo šaltinius, bet ir į tai, kad ekonominių sankcijų skyrimo taisyklėse, taikomose remiantis specialiaisiais įstatymais, nėra nurodoma, kad pažeidimai turėtų būti padaromi tik kaltais veiksmais²⁷. Tai patvirtinama ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išaiškinimuose: pavyzdžiui, šio teismo praktikoje nurodoma, kad pagal mokestinius santykius reguliuojančius įstatymus skiriamos bausdos turi būti laikomos „griežta (objektyvia) atsakomybe, kuriai esant mokesčių mokėtojo kaltė visuomet preziumuojama“²⁸. Kaltės prezumpciją specialiųjų įstatymų pažeidimo atveju patvirtina ir kiti įstaty-

²³ Tokia pozicija pateikiama ir Lietuvos administracinės teisės moksle, nedviprasmiškai nurodant, kad pagal specialiuosius įstatymus skiriamos bausdos yra tokios pat bausdos kaip ir taikomos fiziniams asmenims, taigi administracinės atsakomybės subjektas gali būti ne tik fizinis asmuo, bet ir ūkio subjektas, juo gali būti tiek fizinis, tiek juridinis asmuo (žr.: ŠEDBARAS, S. *Administracinė atsakomybė* <...>, p. 70–71, 160; MEŠKYS, L. *Juridinių asmenų administracinė atsakomybė: kaltės* <...>, p. 65–66). Kita vertus, teisės moksle nurodoma ir tai, kad, įstatymuose konkrečiai neapibrėžus ekonominių sankcijų statuso, administraciniai teismai nesiryžta jų visiškai prilyginti administraciniais teisės pažeidimams, pažeidus ATPK, tuo aspektu, kad šiose bylose taikytą ATPK nustatytas nuobaudų skyrimo taisyklės (žr.: ŠEDBARAS, S. *Administracinė atsakomybė* <...>, p. 160). Atkreiptinas dėmesys, kad nuo šios išvalgos pateikimo praėjo apie dešimt metų, per kuriuos tiek Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, tiek Konstitucinis Teismas, tiek ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne kartą konstatavo, kad pažeidimai, už kuriuos taikomos ekonominės sankcijos, pagal savo prasmę yra tapatūs administraciniais teisės pažeidimams.

²⁴ Šiame darbe vartojama sąvoka „administracinės teisės pažeidimas“ yra suprantama plačiai kaip reiškianti bet kokią administracinės teisės normų pažeidimą, už kurį gali būti taikomas administracinis baudimas, įskaitant ir pagal specialiuosius įstatymus, ir nėra tapatinama su ATPK vartojama sąvoka „administracinis teisės pažeidimas“, kuri aptariamam atveju vertintina kaip siauresnė.

²⁵ Kaip bus aptarta šiame straipsnyje, šios koncepcijos, kurią 2012 m. pripažino ir pats įstatymų leidėjas, nėra nuosekliai laikomasi, nes kai kurie specialieji įstatymai nustato kitokiais kaltės vertinimo taisyklės.

²⁶ BELIŪNIENĖ, L., et al. *Galimybės siaurinti teismo funkcijas administracinių teisės pažeidimų procese* [interaktyvus]. Vilnius: Teisės institutas, 2014, p. 31 [Žiūrėta 2014 m. gruodžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.teise.org/data/ATPP.pdf>>; PIESLIAKAS, V. *Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį*. Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1996, p. 177; URBONAS, D. Administracinės sankcijos kai kuriose Europos Sąjungos valstybėse: samprata, tipologija ir taikymo principai. *Jurisprudencija*, 2005, p. 49.

²⁷ BELIŪNIENĖ, L., et al. *Galimybės siaurinti teismo funkcijas administracinių teisės pažeidimų procese* [interaktyvus]. Vilnius: Teisės institutas, 2014, p. 31 [Žiūrėta 2014 m. gruodžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.teise.org/data/ATPP.pdf>>.

²⁸ Pavyzdžiui, teismų praktikoje nurodoma, kad, taikant atsakomybę pagal mokestinius santykius, reguliuojančius teisės aktus, mokesčių mokėtojo kaltė yra preziumuojama, atsižvelgiant į tai, kad mokesčių mokėtojas gali būti atleistas nuo bausdos mokėjimo, jei nėra kaltas dėl padaryto pažeidimo. Antai vienoje byloje teismas yra konstatavęs, kad pagal mokestinius santykius reguliuojančius įstatymus skiriamos bausdos turi būti laikomos „griežta (objektyvia) atsakomybe, kuriai esant mokesčių mokėtojo kaltė visuomet preziumuojama“. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. vasario 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-15-141-05 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-04-22]. Prieiga per internetą:

mai: pavyzdžiui, Produktų saugos įstatymo 24 straipsnio 1 dalies aplinkybės, paprastai laikomos kaltės elemento (subjektyviosios pusės) dalimi (pavyzdžiui, tokios, kad produkto pavojingumą lėmė nenugalima jėga), nurodomos kaip pagrindas atleisti ūkio subjektą nuo atsakomybės, o ne atsakomybei nekilti. Reklamos įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje nustatoma, kad reklamos davėjas atsako už pažeidimą, jeigu jis neįrodo, kad įstatymą pažeidė ne dėl savo kaltės, tokiu būdu įrodinėjimo našta dėl kaltės elemento perkeliama ne priežiūros institucijai, o atsakomybėn traukiamam asmeniui, šitaip nukrypstant ir nuo nekaltumo prezumpcijos principo. Konkurencijos įstatymo 37 straipsnio 2 dalyje kaip lengvinančios aplinkybės nustatytos ir tokios, kurios paprastai siejamos su kaltės elementu (subjektyviąja puse), pavyzdžiui, konkurenciją ribojančių veiksmų neatlikimas ar pažeidimo nulėmimas valdžios institucijų veiksmais. Teisės moksle kritikuojama tai, kad įstatymų leidėjas specialiuosiuose įstatymuose kaip vienos iš administracinę atsakomybę šalinančių aplinkybių nenustato *force majeure*, ši aplinkybė taip pat vertinama kaip pagrindžianti, kad specialieji įstatymai nustato objektyviojo pakaltinamumo taisyklę, reiškiančią, kad administracinė atsakomybė taikoma neatsižvelgiant į tai, ar pažeidimo subjekto veikoje buvo kaltės²⁹. Pažymėtina ir tai, kad specialieji įstatymai paprastai nenustato konkrečių kaltės įrodinėjimo ar nustatymo taisyklių, o nuostatos dėl atleidimo nuo atsakomybės yra dažniausiai siejamos su objektyviaisiais veikos požymiais, nors, kaip bus matyti iš tolesnės analizės, šis reguliavimas nėra nuoseklus. Galiausiai, būtent tokią sistemą siekia suformuoti ir įstatymų leidėjas, priimdamas ANK, kurio aiškinamajame rašte nurodoma, kad ekonominių sankcijų taikymas nėra įtraukiamas į ANK būtent dėl ekonominių sankcijų atžvilgiu taikomo objektyviojo pakaltinamumo principo³⁰.

Kaltės elemento svarbą administracinio baudimo santykiuose yra patvirtinęs ir Konstitucinis Teismas, vertindamas ATPK normų teisėtumą, nurodęs, kad kaltė yra vienas iš būtinųjų administracinės atsakomybės bruožų, priešingu atveju baudimas pagal objektyviąją kaltę pažeistų esminius teisės principus ir žmogaus teises³¹. Ši aplinkybė rodo dabar galiojančio reguliavimo, įtvirtinančio, kad juridinių asmenų atžvilgiu administracinis baudimas vykdomas esant objektyviojo pakaltinamumo taisyklei (*strict liability*), o iš esmės analogiškuose baudimo santykiuose pagal ATPK kaltė yra būtinas įrodyti pažeidimo elementas, kurio neidentifikavus laikoma, kad pažeidimo sudėties nėra³², nenuoseklumą. Tokios pozicijos laikosi ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas³³. Kaip yra nurodoma kitose šio straipsnio dalyse, aptariama objektyviojo pakaltinamumo taisyklė tiesiogiai nėra nustatoma nei Viešojo administravimo įstatyme, nei specialiuosiuose įstatymuose, tačiau yra konstatuojama tiek įstatymų leidėjo, tiek teisės moksle, be to, yra suponuojama ir specialiuosiuose įstatymuose įtvirtinto

<<http://infoplex.lt/tp/46375>>. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. vasario 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-438-244/2013 [interaktyvus. Žiūrėta 2013-02-28]. Prieiga per internetą: <<http://infoplex.lt/tp/514008>>.

²⁹ URBONAS, D. *Kvaziteisminių institucijų jurisdikcinė veikla taikant administracines sankcijas*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 121.

³⁰ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus. Žiūrėta 2014 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=406528>.

³¹ Pažymėtina, kad šis nutarimas priimtas dar prieš teismams suformuojant išaiškinimus dėl baudimo specialiųjų įstatymų pagrindu, o Konstitucinio Teismo ir kitų teismų praktika tokio baudimo nelaiko pažeidžiančio nei teisės principus, nei žmogaus teises (aktualias ir juridinių asmenų atsakomybei), taip pat ir prieš juridinių asmenų atsakomybės baudimo santykiuose įtvirtinimą Lietuvos teisinėje sistemoje apskritai. Vis dėlto Konstitucinis Teismas formuoja ne trumpalaikius išaiškinimus, todėl, manytina, kad jei kaltės elementas laikomas svarbiu administracinio baudimo pagal ATPK (ANK) atveju, šis aspektas neturėtų būti laikomas nei kiek mažiau svarbiu kitoje tos pačios sistemoje dalyje – administraciniame baudime pagal specialiuosius įstatymus.

³² ATPK 10 ir 11 straipsnis kaip būtinuosius administracinio baudimo bruožus įtvirtina kaltę, kuri tokio pobūdžio santykiuose gali pasireikšti tyčia arba neatsargumu. Taigi, baudžiant asmenis pagal ATPK, yra vertinamas pažeidimą padariusio subjekto psichinis santykis su veika ir jos padariniais ir, nesant pakankamo kaltės laipsnio, atsakomybė tokiam subjektui neturi būti taikoma.

³³ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2014 m. kovo 24 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. N-575-1-14, [interaktyvus. Žiūrėta 2016-04-22]. Prieiga per internetą: <<http://infoplex.lt/tp/814304?nr=34>>.

reguliavimo, susijusio su ūkio subjektų baudimu. Išimtimi laikytas baudimas pagal Alkoholio kontrolės įstatymą, Tabako kontrolės įstatymą, taip pat sprendžiant dėl Europos Sąjungos finansinės paramos grąžinimo.

Aptariamas reguliavimas reiškia ir tai, kad administracinio baudimo santykiuose specialiųjų įstatymų pagrindu pažeidimui konstatuoti pakanka trijų klasikinių pažeidimo sudėties elementų: subjekto, objekto ir objektyviosios pusės. Taigi vien teisės aktus pažeidžiančių veiksmų padarymas yra pakankamas pagrindas atsakomybei kilti. Objektyviojo pakaltinamumo taisyklė šiuo aspektu nėra siejama su objektyvių subjektyviosios pusės aplinkybių nustatymu, pavyzdžiui, ar asmuo dėjo pastangas, kad pažeidimo būtų išvengta, o apsiriboja tik vertinimu, ar asmuo padarė konkretų pažeidimą. Taigi, net ir esant aplinkybėms, kad asmuo dėjo visas reikiamas protingas pastangas išvengti pažeidimo, pavyzdžiui, konsultavosi su priežiūros institucija, ši aplinkybė nėra šalinanti administracinę atsakomybę, nes kaltė nėra vertinama kaip būtinasis juridinių asmenų atsakomybės bruožas.

Teisės moksle kritikuojamas įstatymų leidėjo sprendimas atsakomybę pagal ATPK (ANK) nustatyti kaip taikomą atsižvelgiant į veikos subjektyviąją pusę ir nustačius kaltės elementą, o atsakomybę pagal specialiuosius įstatymus – kaip taikomą esant objektyviajam pakaltinamumui. Nors toks reguliavimas ANK projekto aiškinamajame rašte vertinamas kaip nulemtas aplinkybės, kad šie du skirtingi atsakomybės pagrindai taikomi dviem skirtingoms subjektų grupėms, t. y. pirmu atveju – fiziniams asmenims, o antru – juridiniams, tačiau pažymima, kad toks aiškinimas nėra pakankamas, nes specialieji įstatymai nustato atsakomybę ir fiziniams asmenims³⁴. Su tokia nuomone dera sutikti: specialieji įstatymai, kaip minėta, apibrėžia ne juridinių asmenų atsakomybę, bet ūkio subjektų, kuriais gali būti ir fiziniai, ir juridiniai asmenys, atsakomybę. Todėl pagrįstai galima klausti, kodėl asmens, kuriam atsakomybė taikoma pagal specialiuosius įstatymus, atžvilgiu yra taikoma objektyviojo pakaltinamumo taisyklė, o atsakomybę taikant pagal ATPK (ANK) turi būti įvertinta ir asmens kaltė, taigi įrodytas papildomas pažeidimo sudėties elementas, ypač tais atvejais, kai analogiška veika numatyta ir ATPK (ANK), ir specialiuosiuose įstatymuose³⁵. Taigi argumentas, kad, vykdant administracinį baudimą šiais dviem pagrindais yra įtvirtintos skirtingos kaltės nustatymo ir vertinimo taisyklės dėl to, kad kiekvienas iš aptariamų atsakomybės taikymo pagrindų yra taikomas skirtingam subjektui, t. y. fiziniam arba juridiniam asmeniui, nėra pakankamas, nes abiem aptariamais atvejais administracinė atsakomybė gali būti taikoma fiziniam asmeniui.

Pažymėtina ir tai, kad specialiesiems įstatymams nustatant administracinę atsakomybę objektyviuoju požiūriu, toks reguliavimas nėra suderinamas su asmenų baudimo sistema apskritai. Baudžiamoji atsakomybė taikoma tik kiekvienu konkrečiu atveju įrodžius reikiamą kaltės laipsnį ir pobūdį. O vadovaujantis EŽTT išaiškinimais, tuo atveju, kai administracinė nuobauda savo griežtumu ar padariniais gali būti prilyginama baudžiamajai atsakomybei, asmeniui turi būti suteikta teisė pasinaudoti tokiomis gynybos priemonėmis, kurios yra taikomos subjektams baudžiamosios atsakomybės atveju³⁶. Administracinis baudimas taikomų priemonių griežtumu gali ne tik prilygti, bei ir gerokai viršyti

³⁴ URBONAS, D. *Kvaziteisminių institucijų jurisdikcinė veikla taikant administracines sankcijas* <...>, p. 121.

³⁵ Pavyzdžiui, ATPK 172¹⁸ straipsnyje ir Konkurencijos įstatymo 36 straipsnio 1 dalyje iš esmės apibrėžta analogiška veika – nepranešimas apie koncentraciją, ATPK 214¹ straipsnyje ir Reklamos įstatymo 5, 6 ir 24 straipsnio 1 dalyje numatyta atsakomybė už klaidinančios reklamos naudojimą arba lyginamosios reklamos naudojimo reikalavimų nesilaikymą.

³⁶ Žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1996 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Engel ir kt. v. Nyderlandai*. Pareiškimo numeriai 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-02-14]. Prieiga per internetą: <[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57479#{};itemid{:\[,001-57479*\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57479#{};itemid{:[,001-57479*]})>. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2012 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Tomasovis v. Kroatija*. Pareiškimo numeris 53785/09 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-02-14]. Prieiga per internetą <[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-107047#{};itimid{:\[,001-107047*\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-107047#{};itimid{:[,001-107047*]})>. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1984 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Ozturk v. Vokietija*. Pareiškimo numeris 8544/79 [interaktyvus, žiūrėta 2015-02-14]. Prieiga per internetą <[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57553#{};itemid{:\[,001-57553*\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57553#{};itemid{:[,001-57553*]})>. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1984 m. birželio

atsakomybės už baudžiamojoje teisėje draudžiamas veikas padarinius. Baudžiamojoje teisėje laikoma, kad tik asmuo, turintis reikiamą psichinį santykį su veika, turi atsakyti pagal įstatymą, ši taisyklė neturi išimčių net pavojingiausių nusikaltimų atveju. Todėl, manytina, kad vien tai, jog kai kurie specialiųjų įstatymų pažeidimai gali būti susiję su pavojingumu visuomenei ar viešuoju interesu³⁷, negali būti laikoma pakankama priežastimi nesuteikti ūkio subjektams bent jau tokių minimalių gynybos priemonių, kokios yra suteiktos baudžiamajon atsakomybėn traukiamiems asmenims. Tokiu būdu yra siekiama užtikrinti ne tik nubaudimo funkcijos įgyvendinimą, bet ir teisingo nubaudimo principą bei atsakomybėn traukiamo asmens interesų apsaugą. Dėl šios priežasties manytina, kad administracinio baudimo santykiuose atsakomybėn traukiamiems asmenims turėtų būti suteikta galimybė išvengti atsakomybės tokiu atveju, kai asmens veika nepasižymi pakankamais subjektyviosios pusės požymiais. Teisės moksle pažymima, kad tais atvejais, kai už pažeidimą gresia palyginti griežta atsakomybė, būtų naudinga nustatyti taisyklę, kad nuobauda būtų netaikoma, jei asmuo įrodė buvęs pakankamai apdairus, rūpestingas ir ėmėsi visų įmanomų priemonių pažeidimui išvengti. Toks siūlymas grindžiamas ir tinkamesnio nuobaudos individualizavimo poreikiu, be to, pažymima, kad objektyviojo pakaltinamumo taisyklė vis dėlto neatima iš įstatymų leidėjo teisės nustatyti, kad kai kurie pažeidimai gali būti padaromi tik esant tyčiai ar neatsargumui kaip kaltės formai³⁸. Su tokiu siūlymu iš dalies reikėtų sutikti: teisiškai pagrįsta, kad ir esant objektyviosios kaltės nustatymo taisyklei, asmens veiksmai nebūtų laikomi pažeidimu arba asmuo bent jau turėtų būti atleistas nuo atsakomybės tuo atveju, jei jis objektyviai dėjo būtinas pastangas, kad pažeidimo neatsirastų. Tačiau svarstyтина, ar ši taisyklė turėtų būti taikoma tik pažeidimams, už kuriuos gresia didelės sankcijos. Manytina, kad tokių pažeidimų, kurie paprastai laikomi pavojingiausiais, atvejais asmuo kaip tik turėtų atsakyti už pažeidimą, net jei jis ir dėjo pastangų pažeidimo išvengti, ypač jei toks pažeidimas sukėlė žalingų padarinių valstybei ar kitiems asmenims. Todėl aptariama aplinkybė galėtų būti vertinama kaip atsakomybę lengvinanti (būtent tokia taisyklė nustatyta Baudžiamojo kodekso 59 str. 1 d.), tačiau ne kaip atsakomybę šalinanti aplinkybė. O ne itin pavojingų pažeidimų atveju asmens pastangos, kad žalingų padarinių neatsirastų, galėtų būti laikomos ir aplinkybe, suteikiančia pagrindą netaikyti asmeniui administracinės atsakomybės.

Kita vertus, pažymėtina ir tai, kad nors paprastai pagal specialiuosius įstatymus taikoma atsakomybė yra suprantama kaip taikoma be kaltės, tačiau kai kurie specialieji įstatymai numato, kad nutarime dėl pažeidėjo (neišskiriant, pažeidėju laikomas fizinis ar juridinis asmuo) baudimo turi būti nurodyti įrodymai, grindžiantys pažeidėjo kaltę³⁹. Pažymėtina, kad būtent administracinio baudimo byloje, kurios yra nagrinėjamos dėl tokių specialiųjų įstatymų pažeidimų, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas formuoja taisyklę, kad turi būti taikomi aukšti įrodinėjimo reikalavimai, o nustatoma turi būti ne tik objektyvioji pusė, bet ir subjektyvioji pusė bei pažeidėjo kaltė⁴⁰.

28 d. sprendimas byloje *Capbell ir Fell v. Jungtinė Karalystė*, pareiškimų numeriai 7819/77, 7878/77 [interaktyvus, žiūrėta 2015-02-14]. Prieiga per internetą <[{,item id“:\[„001-57456“\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57456#)>. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2006 m. gegužės 30 d. sprendimas *Matyjek v. Lenkija*. Pareiškimo numeriai 38184/03 [interaktyvus, žiūrėta 2015-02-14]. Prieiga per internetą <[{,itemid“:\[„001-75941“\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-75941#)>.

³⁷ Pvz., Produktų saugos įstatymo pažeidimai, Alkoholio kontrolės įstatymo pažeidimai, Konkurencijos įstatymo ir pan.

³⁸ URBONAS, D. *Kvaziteisminių institucijų jurisdikcinė veikla taikant administracines sankcijas* <...>, p. 122–123.

³⁹ Pavyzdžiui, Tabako kontrolės įstatymo 31 straipsnio 2 dalies 5 punkte eksplisitiškai numatyta, kad, išnagrinėjus bylą, priimtame nutarime turi būti nurodyta pažeidėjo kaltės įrodymai, kuriais grindžiamas nutarimas. Analogiška taisyklė įtvirtinta ir Alkoholio kontrolės įstatymo 39 straipsnio 2 dalyje.

⁴⁰ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2013 m. gruodžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-2284-13 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-04-22]. Prieiga per internetą: <<http://infoplex.lt/tp/779401?nr=38>>. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2016 m. vasario 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-412-143/2016 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-04-22]. Prieiga per internetą: <<http://infoplex.lt/tp/1216268?nr=7>>. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2015 m. spalio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1907-146/2015 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-04-22].

Taigi, nors kaltės elementas pagal šiuo metu taikomą objektyviojo pakaltinamumo principą neturėtų būti ir dažnai nėra vertinamas, tačiau aptariamas nenuoseklus reguliavimas ir šį reguliavimą aiškinanti teismų praktika iš esmės reiškia, kad turi būti vertinami ir kai kurie subjektyviosios pusės aspektai. Tai vis dėlto rodo administracinio baudimo pagal specialiuosius įstatymus reguliavimo nenuoseklumą.

3. Juridinių asmenų kaltės nustatymo taisyklės ir problematika esant baudžiamosios teisės santykiams

Administracinio baudimo santykiai savo esme yra panašiausi į baudžiamosios atsakomybės teisinius santykius, todėl, manytina, kad, siekiant tinkamai atskleisti juridinių asmenų kaltės problematiką ir pateikti pasiūlymų, yra būtina glaustai aptarti juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės taisykles, susijusias su kaltės nustatymu⁴¹.

Baudžiamojoje teisėje laikomasi pozicijos, kad juridinis asmuo baudžiamas kartu su fiziniu asmeniu, t. y. atsakomybė taikoma tiek veiką faktiškai padariusiam fiziniam asmeniui, neatsižvelgiant, ar tai juridinio asmens vadovas, buhalteris ar darbuotojas, tiek ir juridiniam asmeniui, jei veiką faktiškai padariusio fizinio asmens veiksmai darė tokią įtaką juridiniam asmeniui, jog jis laikomas atsakingas už fizinio asmens veiką. BK 20 straipsnyje nustatomos taisyklės, kokiais atvejais juridinis asmuo atsako

Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/1147464?nr=12>>. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2014 m. gruodžio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-662-2144-14 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-04-22]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/939147?nr=21>>; Palyginti, Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui sprendžiant dėl Europos Sąjungos finansinės paramos lėšų grąžinimo, teismas subjektyviąją pažeidimo pusę ir kaltę įvardija būtinu baudimo elementu, nes „jeigu kaltė dėl teisinio vieneto elgsenos nenustatyta ir atsiradę padariniai yra atsitiktinio aplinkybių sutapimo rezultatas, vadinasi, nėra subjektyvinės pusės, dėl ko negali būti ir teisės pažeidimo, suponuojančio atitinkamų poveikio priemonių taikymą“. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2016 m. balandžio 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-524-556/2016 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-04-22]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/1244244?nr=3>>.

⁴¹ Vos tik Lietuvos teisėje įtvirtinus juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės institutą, teisės mokslas pateikė ne vieną jo vertinimą. Kai kurie teisės mokslininkai dar 2004 m. teigė, kad juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės institutas yra ne tik neveikiantis, bet ir nereikalingas, o jį Lietuvos teisėje būtų galima įgyvendinti tik tada, jei Lietuva vietoj kontinentinės teisės tradicijų perimtų bendrosios teisės sistemos tradicijas, pakeistų baudžiamuosius įstatymus ir Konstituciją, t. y. suteiktų teismams absoliučią laisvę spręsti, atsisakytų formalizmo principo baudžiamojoje teisėje taikymo, atsakomybės nustačius kaltę taikymo principo ir vietoj to įtvirtintų objektyvaus pakaltinamumo principą. Be to, juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės institutas kritikuojamas ir dėl kitų aspektų, pavyzdžiui, galimo nesuderinamumo su *non bis in idem* principu, kuris tam tikrais atvejais, pavyzdžiui, EŽTT *Gradinger* byloje aiškintinas kaip taikomas net ir tais atvejais, kai atsakomybę numato skirtingo pobūdžio teisės aktai, tačiau jie baudžia realiai už tą pačią asmens veiką. Taip pat reiškia kritika dėl to, kad juridinių asmenų baudžiamojo atsakomybė realiai iškreipia individualios baudžiamosios atsakomybės principą, nes faktiškai tokiu atveju neigiamų padarinių patiria juridinio asmens savininkai, be to, juridiniai asmenys kaip kolektyviniai organai nėra pajėgūs suvokti ir atlikti baumės. Daroma išvada, kad šios priežastys iš esmės nulėmė, kad aptariamo straipsnio rengimo metu, praėjus keliems metams nuo juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės įtvirtinimo, Lietuvos teismai nenagrinėjo nė vienos bylos dėl juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės (žr.: DRAKŠAS, R. *Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės* <...>, p. 68–78). Pažymėtina, kad daugiausia kritikos juridinių asmenų kaltės institutui išsakyta pirmaisiais juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės instituto vystymosi metais ir neatsižvelgiant į tam tikrą juridinio asmens kaip teisės subjekto specifiką. Reikia sutikti, kad juridinio asmens atsakomybė negali būti tapati fizinių asmenų baudžiamajai atsakomybei, tačiau teisinei sistemai visame pasaulyje išsivysčiusi iki lygmens, kai juridinis asmuo vienareikšmiškai pripažįstamas teisės subjektu, atskiru nuo jį sudarančių fizinių asmenų, savaime turėtų būti pripažįstama, kad kai kurie teisės institutai turėtų būti pritaikomi prie juridinių asmenų specifikos, taigi juridinio asmens sąmonei neturėtų būti taikomi tie patys standartai kaip fiziniam asmeniui. Manytina, kad tarp fizinio ir juridinio asmens sąmonės dėti lygybės ženklą ir reikalauti, kad juridinis asmuo suprastų baudimą taip pat kaip jį supranta fiziniai asmenys, būtų nepagrįsta. Tačiau tai, kad juridinis asmuo „suvokia“ baudimą kitaip nei fizinis asmuo, nereiškia, kad baudimas apskritai nėra suvokiamas, todėl, manytina, kad teisinės sistemos išimtys, susijusios su juridinių asmenų sąmone, kalte ir atsakomybe, yra natūralus sprendimo pripažinti juridinį asmenį teisiniu santykių subjektu padarinys.

už fizinio asmens padarytas veikas⁴², toks reguliavimas labiausiai atitinka teisės moksle išskiriamą juridinio asmens *alter ego* (identifikacijos) teoriją. Taigi atsakomybė realiai taikoma už du pažeidimus, padarytus skirtingų subjektų⁴³. Tokio pobūdžio baudžiamoji atsakomybė teisės moksle vadinama substitucine ir vertinama kaip nesavarankiška, nes juridinis asmuo atsako už fizinio asmens nusikalstamą veiką, nes „tik esant įstatyme numatytais sąlygoms fizinio asmens padaryta nusikalstama veika tampa „nuosava“ juridinio asmens veika“⁴⁴. Konstitucinis Teismas, aiškindamas juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę, konstatavo, jog tai, kad atsakomybėn traukiamo juridinio asmens veika yra neatsiejama nuo fizinio asmens veikos, savaime nereiškia, kad juridinio asmens kaltė neturi būti įrodinėjama⁴⁵. Konstitucinis Teismas taip pat nurodė, kad aptariamas išaiškinimas buvo suformuluotas sprendžiant, ar aptarimas reguliavimas neprieštarauja „Konstitucijos 31 straipsnio 1 daliai, kurioje nustatyta, kad asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir nepripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. Nurodyta nuostata išvedama iš BK 20 straipsnio 1, 2, 3 dalyse nustatyto teisinio reguliavimo aiškinimo ir yra vienas iš argumentų, pagrindžiančių išvadą, kad BK 20 straipsnio 1, 2, 3 dalyse nustatytu teisiniu reguliavimu nėra sudaroma prielaidų juridinio asmens atsakomybei be kaltės“⁴⁶. Taigi baudžiamajoje teisėje galioja reguliavimas, kad juridinio asmens kaltė nustatoma kitaip nei fizinio, tačiau šių dviejų asmenų kaltė yra susijusi: nesant

⁴² BK 20 straipsnyje nustatyta, kad juridinis asmuo atsako už fizinio asmens padarytas veikas tik tuo atveju, jei fizinis asmuo nusikalstamą veiką padarė juridinio asmens vardu ar jo interesais, o veiką padaręs fizinis asmuo veikė individualiai arba juridinio asmens vardu, jei eidamas vadovaujančias pareigas turėjo teisę atstovauti juridiniam asmeniui, priimti sprendimus juridinio asmens vardu arba kontroliuoti juridinio asmens veiklą. Generalinio prokuroro patvirtintose rekomendacijose nurodoma, kad vadovaujančiomis pareigomis laikoma, jei asmuo turi galimybę teikti kitiems juridinio asmens darbuotojams nurodymus, formuoti juridinio asmens ar jo struktūrinės dalies veiklos kryptis. Vadovaujančiais asmenimis laikomi direktorius, prezidentas, juridinio asmens valdymo organui atstovaujantis narys, tam tikrais atvejais – padalinių vadovai. Atsakomybė juridiniam asmeniui taip pat kyla, jei nusikalstamą veiką padarė darbuotojas ar įgaliotas atstovas dėl nepakankamos vadovaujančių asmenų priežiūros ar kontrolės. Kiekvienu konkrečiu atveju turi būti nustatoma juridinio asmens struktūra, valdymo organų hierarchija, tarpusavio teisiniai ryšiai, funkcijos, kompetencija. Svarbu, kad juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė nepašalina veiką padariusio fizinio asmens atsakomybės (Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras. 2004 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. I-188 patvirtintos Rekomendacijos dėl baudžiamosios atsakomybės juridiniams asmenims taikymo [interaktyvus. Žiūrėta 2015-05-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx?fileticket=KxHk4JnDhoY=&tabid=166>>.

⁴³ Teisės moksle nurodoma, kad, siekiant išspręsti šias juridinio asmens kaltės nustatymo problemas, yra remiamasi juridinių asmenų tapatybės modeliu, reiškiančiu, kad juridiniam asmeniui būdingas mechanizmas, per kurį išreiškiamas juridinio asmens individualumas ir esmė, ši juridinių asmenų tapatybė yra atskira ir skirtinga nuo juridinių asmenų sudarančių fizinių asmenų ar organų. Ši teorija remiama išaiškinimu, kad juridinio asmens veika ir kaltė pasireiškia kitaip nei fizinių asmenų, o pati juridinių asmenų atsakomybė yra pirminė ir nepriklauso nuo fizinių asmenų atsakomybės. Todėl svarbu yra ne tai, ar konkretus fizinis asmuo padarė veiką, bet kaip elgėsi juridinis asmuo, ką jis žinojo ar turėjo žinoti apie savo elgesį ir kaip juridinis asmuo turėjo elgtis. Šiuo tikslu vertinami juridinio asmens politika, vidinė kontrolė, darbuotojų disciplinos užtikrinimo mechanizmas ir t. t. Tapatybės teorijoje akcentuojami ne subjektyvieji, bet objektyvieji kaltės elementai, t. y. pabrėžiamas ne intelektinis kaltės momentas, o valinis (žr. LIGEIKAITĖ, I. Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos. *Jurisprudencija*, nr. 45 (37), 2003, p. 48–58 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-05-03]. Prieiga per internetą: <https://www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/st/archyvas/dwn.php?id=309500>.

⁴⁴ SINKEVIČIUS, E. Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė pagal 2000 m. Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą ir jos sąlygos. *Teisė*, 2003, nr. 48, p. 135 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-05-03]. Prieiga per internetą: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2003~1367189517262/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>>.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2009 m. birželio 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamosio kodekso 20 straipsnio 1, 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija), 20 straipsnio 5 dalies (2004 m. liepos 5 d. redakcija), 43 straipsnio 4 dalies (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. *Valstybės žinios*, 2009-06-11, nr. 69-2798.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2010 m. gegužės 3 d. sprendimas „Dėl pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymo išaiškinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo kai kurias nuostatas“. *Valstybės žinios*, 2010-05-06, nr. 52-2568.

fizinio asmens kaltės, laikoma, kad nėra ir pakankamo laipsnio juridinio asmens kaltės. Kitaip tariant, baudžiamajoje teisėje įtvirtinta juridinio asmens kaltės sąvoka yra neatsiejama nuo fizinio asmens, o juridinių asmenų atsakomybė be kaltės yra negalima.

Teisės moksle kritikuojamas įprastas psichologinės kaltės taikymas juridiniams asmenims ir siūlomos kitos galimos koncepcijos. Teigiama, kad nors juridinis asmuo neturi psichinio santykio su konkrečia veika, tačiau vis dėlto įmanoma nustatyti juridinio asmens valią, todėl juridinio asmens kaltė turėtų būti normatyvinė ir išreikšta tik objektyviai. Taip pat nurodoma, kad juridinio asmens kaltė gali būti identifikuojama pagal juridinio asmens turimą pareigą kontroliuoti savo darbuotojus, toks kaltės nustatymas taip pat reikštų normatyvinės ir objektyviai išreikštos kaltės nustatymą⁴⁷. Tačiau tokia koncepcija kartu reikštų, kad kaltė nustatoma tik pagal požymį, kad juridinis asmuo iš nusikalstamos veikos gauna naudą, o tai dažnu atveju sudėtinga pagrįsti, ypač atsižvelgiant į tai, kad juridinių asmenų dažnai sudaro daug fizinių asmenų, kurių kai kurie kaip juridinio asmens dalis patirs iš nusikalstamos veikos naudą, tačiau nebus informuoti apie tokios veikos darymą. Kartu siūloma baudžiamąją juridinių asmenų atsakomybę nustatyti pagal objektyvius kriterijus, atsisakant dorovės ir etikos elementų nustatant kaltę⁴⁸.

Palyginti pažymėtina, kad už tam tikras nusikalstamas veikas bendrosios teisės valstybėse juridiniai asmenys atsako objektyviaja kalte – už griežtosios atsakomybės arba absoliučios atsakomybės nusikaltimus. Tačiau netgi griežtosios atsakomybės atveju, kai kaltės elementas nėra įrodinėjamas, atsakomybė yra netaikoma⁴⁹, jei kaltinamasis įrodo, kad ėmėsi visų būtinųjų priemonių žalingiems padariniams neatsirasti⁵⁰. Taigi teisės sistemose, kuriose juridinių asmenų atsakomybė yra taikoma pagal objektyviosios kaltės teoriją, subjektyvioji nusikaltimo pusė vis dėlto yra aktuali ir dažnai siejama su tokiomis aplinkybėmis, kurias įmanoma objektyviai nustatyti.

4. Objektyviojo pakaltinamumo taisyklės ir metodinės pagalbos principo kolizija

Viešojo administravimo įstatymo⁵¹ 36² straipsnio 1 dalies 5 punkte kaip vienas iš ūkio subjektų veiklos priežiūros principų numatytas metodinės pagalbos teikimo principas. Šis principas nustato, kad priežiūros institucijos bendradarbiauja su ūkio subjektais, teikdamos konsultacijas. Tačiau 36³ straipsnio nuostatose numatyta ir tokia situacija, kai priežiūros institucijos suteikta konsultacija yra klaidinga. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad poveikio priemonės netaikomos, jei priežiūros institucijos konsultacija, kuria vadovavosi ūkio subjektas, buvo suteikta priežiūros institucijos vadovo, jo įgalioto asmens patvirtinta rašytine ar viešai paskelbta konsultacija, kuri buvo pripažinta klaidinga kita vėlesne konsultacija, aukštesnio pagal pavaldumą viešojo administravimo subjekto konsultacija, individualiu administraciniu aktu arba teismo sprendimu⁵².

⁴⁷ SINKEVIČIUS, E. *Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė* <...>, p. 141 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-05-03]. Prieiga per internetą: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2003~1367189517262/datas-treams/DS.002.0.01.ARTIC/content>>.

⁴⁸ DRAKŠAS, R. *Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės* <...>, p. 68–78.

⁴⁹ Taisyklė netaikoma absoliučios atsakomybės klasifikacijai priskiriamoms nusikalstamoms veikoms.

⁵⁰ DRAKŠAS, R. *Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės* <...>, p. 72.

⁵¹ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 2, 5, 7, 8 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo 9(1) ir 43 straipsniais įstatymas, *Valstybės žinios*, 2008, nr. 123-4567.

⁵² Ši atleidimo nuo atsakomybės taisyklė netaikoma po konsultacijos pasikeitus teisiniam reguliavimui, atvejais, kai ūkio subjektas buvo informuotas ar dėl kitų priežasčių turėjo žinoti, kad jam suteikta konsultacija klaidinga ir turėjo protingą terminą daromiems pažeidimams pašalinti, taip pat ir atvejais, kai poveikio priemonės yra būtinos ir neišvengiamos siekiant užkirsti kelią žalai visuomenei, kitiems asmenims ir aplinkai atsirasti arba jei kiti įstatymai (tikėtina, specialieji) vadovavimąsi klaidinga konsultacija priskiria atsakomybę lengvinančioms, bet ne šalinančioms aplinkybėms.

Vienas iš tokių atsakomybės netaikymo pavyzdžių yra 2014 m. kovo 4 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-1/2014⁵³. Šiuo atveju Konkurencijos taryba pradėjo tyrimą dėl Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų ūkio subjektų veiksmų, susijusių su Lietuvos aludarių garbės kodekse įtvirtintais alaus gamybos ribojimais. Derindami ir priimdami šį garbės kodeksą, Lietuvos aludariai kreipėsi į Konkurencijos tarybą, prašydami įvertinti, ar nurodyti savanoriški Lietuvos aludarių garbės kodeksu susitarti įsipareigojimai dėl gaminamo alaus stiprumo ribojimų neprieštarauja nacionalinės ir ES konkurencijos teisės aktų nuostatomis. Konkurencijos taryba atsakyme informavo, kad pagal savo kompetenciją pastabų neturi. Vis dėlto Konkurencijos taryba inicijavo alaus gamybos verslu užsiimančių ūkio subjektų patikrinimą dėl galimo kartelinio susitarimo ir rinkos ribojimo, įvykdyto būtent sudarant Garbės kodeksą⁵⁴. Galiausiai Konkurencijos taryba pripažino, kad ūkio subjektai pažeidė Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 1 dalies nuostatas, tačiau jokių nuobaudų ūkio subjektams neskyrė. Spręsdama dėl šio nutarimo Konkurencijos taryba vertino, kokius lūkesčius ūkio subjektams galėjo sukelti Aludarių gildijos kreipimasis į Konkurencijos tarybą, derinant priimamą garbės kodeksą, ir jos atsakymas. Įvertinusi šias aplinkybes, Konkurencijos taryba konstatavo, kad Konkurencijos tarybos atsakymas, neturint pastabų dėl garbės kodekso, galėjo būti pakankamas pagrindas manyti, kad garbės kodekso nuostatos, įskaitant ir tam tikro stiprumo alaus gamybos ribojimą, yra suderinamos su konkurencijos teise, o šios aplinkybės galėjo suklaidinti ūkio subjektus dėl jų veiksmų atitikties konkurencijos teisės reikalavimams. Šias aplinkybes Konkurencijos taryba vertino kaip sudarančias pagrindas prie Lietuvos aludarių garbės kodekso prisidėjusiems ūkio subjektams netaikyti Konkurencijos įstatyme numatytų sankcijų – piniginės baudos.

Toks Konkurencijos tarybos nutarimas ir jo motyvacija nėra visiškai suderinami su objektyviojo pakaltinamumo taisykle, nes Konkurencijos taryba netiesiogiai vertino ūkio subjektų subjektyvų santykį su veika – kalte, o Konkurencijos įstatyme su kalte susijusios aplinkybės įtvirtinamos tik kaip lengvinančios atsakomybę, taigi Konkurencijos įstatymo pažeidimo buvimas turėtų būti vertinamas apskritai neanalizuojant kaltės kaip būtinojo atsakomybės elemento. Taigi metodinės pagalbos principas nagrinėjame santykyje iš esmės nulėmė tai, kad net ir taikant objektyvios atsakomybės doktriną, priežiūros institucija vertina aplinkybes, susijusias su ūkio subjektų kalte. Kita vertus, tokia priežiūros institucijos motyvacija iš esmės atitinka kitose šio tyrimo dalyse aptartą objektyviosios kaltės sąsają su objektyviomis aplinkybėmis, galinčiomis pagrįsti juridinio asmens kalte, todėl svarstyтина, ar nederėtų keisti galiojančių nuostatų ir įtvirtinti tokį objektyvios kaltės nustatymo modelį, pagal kurį būtų vertinamos objektyvios priežastys, nulėmusios pažeidimo padarymą. Dėl šių argumentų darytina išvada, kad nebūtų pagrįsta specialiuosiuose įstatymuose klaidingą konsultaciją laikyti atsakomybę lengvinančia aplinkybe, kitaip tariant, jei dėl priežiūros institucijos veiksmų ūkio subjektas galėjo pagrįstai manyti, kad jo veiksmai ar neveikimas nepažeidžia teisės aktų reikalavimų, tokios aplinkybės

⁵³ Konkurencijos taryba. 2014 m. kovo 14 d. nutarimas Nr. 2S-1/2014 „Dėl ūkio subjektų, užsiimančių alaus gamyba ir prekyba, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikai konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio reikalavimams“ [interaktyvus. Žiūrėta 2015-05-31]. Prieiga per internetą: <http://kt.gov.lt/index.php?show=nut_view&nut_id=1518>.

⁵⁴ Lietuvos aludariai 2008 m. rugsėjo 10 d. raštu Nr. 16, pridėdami ir patį garbės kodeksą, kreipėsi į Konkurencijos tarybą, kuriame, be kita ko, nurodė, kad *garbės kodeksu konkretūs aludariai įsipareigojo negaminti stipresnio nei 9,5 % alaus, nuo 2008 m. – negaminti stipresnio nei 9 % alaus, nuo 2009 m. – negaminti stipresnio nei 8,5 % alaus, tokiu būdu nuosekliai mažinti gaminamo alaus stiprumą*. Kartu buvo prašoma įvertinti, ar nurodyti savanoriški Lietuvos aludarių garbės kodeksu susitarti įsipareigojimai neprieštarauja nacionalinės ir ES konkurencijos teisės aktų nuostatomis. Konkurencijos taryba 2008 m. rugsėjo 18 d. raštu Nr. (1.25-09)6V-1153 „Dėl Lietuvos aludarių garbės kodekso“ informavo Lietuvos aludarius, kad *Konkurencijos taryba pagal savo kompetenciją įvertinusi garbės kodekso nuostatas, pastabų neturi*. Taigi Konkurencijos tarybai iš esmės buvo užduotas klausimas dėl ūkio subjektų susitarimo atitikties teisės aktams, į kurį Konkurencijos taryba atsakė raštu ir konstatavo neturinti tokiam susitarimui pastabų. Tačiau galiausiai Konkurencijos taryba inicijavo alaus gamybos verslu užsiimančių ūkio subjektų patikrinimą dėl galimo kartelinio susitarimo ir rinkos ribojimo, padaryto būtent sudarant garbės kodeksą.

turėtų būti laikomos pagrindu atleisti ūkio subjektą nuo atsakomybės. O jei priežiūros institucija savo konsultacija nesuteikė pagrindo objektyviai manyti, kad konkretūs ūkio subjekto veiksmai yra suderinti su teisės aktų reikalavimais (t. y. nepašalina subjekto kaltės), tačiau ūkio subjektas rodė iniciatyvą ir stengėsi pažeidimų išvengti, tokio pobūdžio aplinkybės turėtų būti laikomos atsakomybę lengvinančiomis, o ne atsakomybę šalinančiomis.

Aptartini tokie atvejai, kai ūkio subjektas konsultuojasi dėl konkrečių veiksmų su institucija, tiesiogiai prižiūrinčia jo veiklą, tačiau dėl šios institucijos konsultacijos ar veiksmų pažeidžia reguliavimą, prižiūrinimą kitos institucijos. Tokiu atveju Lietuvos teisės praktikoje laikytina, pavyzdžiui, byla dėl ortopedijos techninių priemonių, kurioje Konkurencijos taryba nustatė, kad ortopedinių techninių priemonių gamintojai kartu su jų veiklą prižiūrinčia Valstybine ligonių kasa pažeidė Konkurencijos įstatymą ir sudarė draudžiamą kartelinį susitarimą. Konkurencijos taryba konstatavo, kad įmonės savo veiksmus derino ne tik asociacijų, bet ir Valstybinės ligonių kasos posėdžiuose, nes Valstybinė ligonių kasa, organizuodama ortopedinių techninių priemonių kompensavimo sistemą, sudarydavo įvairias darbo grupes, kuriose dalyvaudavo ortopedines technines priemones gaminančių subjektų atstovai, taip pat kviesdavo juos dalyvauti diskusijose įvairiais ortopedinių techninių priemonių kompensavimo klausimais. Taigi, nors Valstybinė ligonių kasa tokiais susitikimais siekė užtikrinti pacientams teikiamų priemonių kompensavimą ir teikiamų priemonių kokybę ir terminus, t. y. veikė grynai kaip ortopedines technines priemones gaminančių subjektų priežiūros institucija tiesioginiais jų veiklos klausimais, Konkurencijos taryba tokius susitikimus įvertino kaip kartelinį ortopedines technines priemones gaminančių subjektų susitarimą, dėl kurio kalta pripažino ir Valstybinę ligonių kasą. Taigi ortopedines technines priemones gaminantys subjektai buvo pripažinti padarę draudžiamą susitarimą vienos priežiūros institucijos, nors veikė su tiesiogiai jų veiklą prižiūrinčio subjekto žinia ir vykdydami jų instrukcijas. Šios aplinkybės buvo vertintos Konkurencijos tarybos kaip galėjusios iš dalies nulemti ūkio subjekto pažeidimą, taigi ir šiuo atveju netiesiogiai buvo vertinta ūkio subjekto kaltė, nes ūkio subjektai, gavę savo veiklą prižiūrinčio subjekto pritarimą dėl daromų veiksmų, turėjo pagrįstą pagrindą manyti, kad jų veiksmai yra teisėti⁵⁵. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, vertindamas aptariamą nutarimą, taip pat analizavo, ar pareiškėjai turėjo galimybę pasirinkti ir ar nebuvo priversti padaryti pažeidimą kito priežiūros subjekto, taigi atsižvelgta ir į kaltės aspektą⁵⁶.

Pirmiau aptarta išlyga dėl administracinio baudimo taikymo, numatyta Viešojo administravimo įstatymo 36³ straipsnio 2 dalyje, iš esmės reiškia, kad, prieš priimant sprendimą dėl to, ar ūkio subjektas turi būti baudžiamas, būtina įvertinti, ar ūkio subjektas nebuvo suklaidintas, kitaip tariant, įvertintinos tam tikros su ūkio subjekto kalte (subjektyviaja pažeidimo puse) susijusios aplinkybės. Manytina, kad šis reguliavimas ir pateikti praktikos pavyzdžiai pagrindžia, kad Viešojo administravimo įstatymo 36³ straipsnio 2 dalyje numatyta nuostata nedera su koncepcija, kad ūkio subjektai yra baudžiami pagal objektyviosios kaltės doktriną, nes aptariamasis reguliavimas iš esmės suponuoja, kad, baudžiant asmenis pagal specialiuosius įstatymus, turi būti vertinami ir kai kurie subjektyviosios pusės – kaltės elemento – požymiai. Be to, reikia pažymėti, kad pačios priežiūros institucijos savo praktikoje kartais vertina ir subjektyviosios pažeidimo pusės požymius. Taigi galiojantis reguliavimas ir priežiūros insti-

⁵⁵ Konkurencijos taryba. 2011 m. sausio 20 d. nutarimas Nr. 2S-2 „Dėl ūkio subjektų, užsiimančių ortopedinių techninių priemonių gamyba ir prekyba, ir jų asociacijų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio reikalavimams ir dėl Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams“ [interaktyvus, žiūrėta 2015-06-13]. Prieiga per internetą: <http://kt.gov.lt/index.php?show=nut_view&nut_id=1518>.

⁵⁶ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2012 m. gegužės 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-1301-12 [interaktyvus, žiūrėta 2015-08-20]. Prieiga per internetą <<http://www.infolex.lt/tp/378773?nr=11>>.

tucijų taikoma praktika nėra suderinami su objektyviosios kaltės doktrina. Manytina, kad objektyviojo pakaltinamumo taisyklės susiejimas Viešojo administravimo įstatyme su objektyviomis aplinkybėmis, tokiais kaip antai viešojo administravimo subjektų klaidinga konsultacija, turėtų užtikrinti nuoseklesnes kaltės vertinimo taisykles.

5. Objektyviojo pakaltinamumo taisyklės kolizija kai kurioms atleidimo nuo atsakomybės sąlygoms

Atskirai aptartinas ir objektyviojo pakaltinamumo taisyklės suderinimas su specialiųjų įstatymų nuostatomis, numatančiomis atvejus, kada asmuo gali būti atleistas nuo administracinio baudimo. Pavyzdžiui, Reklamos įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „reklamos davėjas atsako už šiame įstatyme nustatytų reikalavimų neatitinkančios reklamos naudojimą, jeigu jis neįrodo, kad šiame įstatyme nustatyti reikalavimai buvo pažeisti ne dėl jo kaltės“. Taip pat galimas atvejis, kai specialiuosiuose įstatymuose konkrečiai neminima kaltės sąvoka, tačiau numatomos tokios atleidimo nuo kaltės aplinkybės, kurios iš esmės atitinka kaltės sampratą. Pavyzdžiui, Produktų saugos įstatymo 24 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad pavojingo produkto gamintojas, platintojas ar pavojingos paslaugos teikėjas neatsako už pavojingo produkto pateikimą į rinką, jei įrodo buvus vieną iš šių aplinkybių: i) atsakomybėn traukiamas ūkio subjektas nepateikė pavojingo produkto į rinką; ii) produktas tapo pavojingas vėliau dėl trečiojo asmens veiksnių netinkamai (neatsargiai) gabenant ar saugant (sandėliuojant) produktą ar kitų nuo atsakomybėn traukiamo ūkio subjekto valios nepriklausančių priežasčių; iii) tuo metu, kai pavojingas produktas buvo pateiktas į rinką, mokslo ir technikos pažanga nebuvo tokio lygio, kad būtų galima nustatyti galimą pavojų; iv) vartotojas naudojosi produktu pažeisdamas naudojimosi juo taisykles, atsargumo priemonės bei saugumo reikalavimus ir dėl to jam buvo padaryta žalos; v) produkto pavojingas savybės nulėmė nenugalima jėga. Mokesčių administravimo įstatymo⁵⁷ 141 straipsnio 1 dalyje apibrėžti ir tokie atvejai: 141 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatyta, kad nuo atsakomybės mokesčių mokėtojas yra atleidžiamas, jei įrodo, kad nėra kaltas dėl padaryto pažeidimo; o 2 punkte įtvirtinta, kad asmuo atleidžiamas nuo atsakomybės ir tais atvejais, kai įrodo, jog mokesčio įstatymas pažeistas dėl aplinkybių, kurios nepriklausė nuo mokesčių mokėtojo valios ir kurių jis nenumatė ir negalėjo numatyti, išskyrus mokesčių mokėtojo ar jo darbuotojų veiksmai ar neveikimas, taip pat mokesčių mokėtojo nemokumas, kurie tokiais aplinkybėmis nelaikomi. Šio straipsnio 4 punkte įtvirtintas Viešojo administravimo įstatyme numatytas atvejis, kai mokesčių mokėtojui priežiūros institucija suteikia klaidingą konsultaciją, kuri nebūtinai turi būti rašytinė, tačiau turi būti galimybė nustatyti, kad telefonu teikta konsultacija buvo suteikta būtent konkrečiam mokesčių mokėtojui. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas kaltės nebuvimą traktuoja būtent kaip pagrindą atleisti nuo administracinės atsakomybės, tačiau ne kaip pagrindą jai nekilti⁵⁸.

Taigi kai kurie specialieji įstatymai kaip galimus atleidimo nuo administracinio baudimo atvejus numato aplinkybes, pagal kurias vertinama subjektyvioji pažeidimo pusė. Tuo būdu šie įstatymai pra-

⁵⁷ Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004-04-13, nr. 63-2243.

Atkreiptinas dėmesys, kad ne bet kokie mokesčių administratoriaus reikalavimai susiję su administracinio baudimo santykiais. Mokesčių administratorius, nustatęs, kad mokesčių mokėtojas neapskaičiavo nedeklaruojamo ar nedeklaravo deklaruojamo mokesčio arba neteisėtai pritaikė mažesnę mokesčių tarifą (t. y. susidarė mokesčių nepriemoka), turi teisę imtis dvejopų veiksnių. Pirmia, mokesčių mokėtojui priskaičiuojama trūkstama mokesčių suma (taip pat palūkanos, delspinigiai), antra, mokesčių inspektorius turi teisę skirti nuo 10 iki 50 proc. konkretaus mokesčio dydžio baudą (Mokesčių administravimo įstatymo 138 ir 139 straipsniai). Šio straipsnio nagrinėjamos tematikos atžvilgiu administracinio baudimo santykiai laikytini tik antrojo pobūdžio santykiais, susiję su bauda, tačiau ne reikalavimu sumokėti trūkstamą mokesčių nepriemoką ir su ja susijusius delspinigius ar palūkanas (įvykdyti prievolę).

⁵⁸ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2015 m. vasario 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-81-261/2015 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-04-22]. Prieiga per internetą: <<http://infoplex.lt/tp/999311?nr=19>>.

silenkia su ūkio subjektų objektyviosios atsakomybės doktrina. Manytina, kad teisinio reguliavimo srityje objektyviają kaltę susiejus su objektyviais kaltės požymiais, būtų pasiekta bendresnių kaltės vertinimo taisyklių.

6. Siūlymai kaltės, kaip juridinių asmenų baudimo elemento, reguliavimo problematikai spręsti

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manytina, kad esamas juridinių asmenų administracinio baudimo reguliavimas, susijęs su subjektyviosios pažeidimo pusės vertinimu, nėra nuoseklus. Nors laikomasi pozicijos, kad baudžiant pagal specialiuosius įstatymus kaltė turėtų būti preziumuojama (t. y. vien pažeidimo fakto pakanka kaltei konstatuoti), tačiau tiek kai kurie specialieji įstatymai, tiek juos taikantys ir aiškinantys teismai kaltę numato kaip vieną iš būtinų nustatyti pažeidimo elementų, analogiškos pozicijos laikosi ir tokias normas aiškinantys ir taikantys teismai. Tokia situacija vertintina kaip ydinga, nes iškreipia administracinio baudimo sistemą, be to, kelia pagrįstų abejonų objektyviosios atsakomybės taisyklės taikymo būtinumu ir pagrįstumu. Jei teisinėje sistemoje laikoma, kad ūkio subjektų, kurie dažnai būna juridiniai asmenys, subjektyvioji veikos pusė negali būti įvertinta dėl juridinių asmens ypatumų, tokiu atveju kvestionuotina tai, kad įstatymų leidėjas kai kuriuose specialiuosiuose įstatymuose⁵⁹ eksplicitiškai nustatė, kad kaltė turi būti vertinama.

Dėl šių priežasčių siūlytina galiojantį reguliavimą keisti, siekiant suvienodinti juridinių asmenų administracinio baudimo taisykles, taip pat užtikrinti pagrindinių procesinių garantijų juridinių asmenų atžvilgiu taikymą.

Manytina, kad juridinių asmenų baudimo pagal specialiuosius įstatymus atveju kaltė kaip baudimo elementas galėtų būti vertinama visų specialiųjų įstatymų atžvilgiu, tačiau kaltei nustatyti turėtų būti nustatytos kitokios taisyklės, lyginant analogišką elementą su fizinių asmenų baudimu pagal ATPK (ANK). Įvertinant juridinių asmenų ypatumus, siūlytina kaltės elementą sieti išimtinai su objektyviomis aplinkybėmis, įskaitant, bet neapsiribojant, ar ūkio subjektas konsultavosi su priežiūros institucija ar kitu viešojo administravimo subjektu, ar ūkio subjektas buvo suklaidintas, ar dėjo pastangų pažeidimo išvengti, kokius pagrįstus lūkesčius dėl savo elgesio galėjo turėti. Detaliau kriterijai, svarbūs ūkio subjekto kaltei nustatyti, turėtų būti išaiškinti teismų praktikoje, vertinant kiekvieną konkretų pažeidimą. Siekiant, kad tokios taisyklės būtų įtvirtintos kuo ekonomiškiau, tokia taisyklė galėtų būti įtvirtinta Viešojo administravimo įstatymo 4 skirsnyje „Ūkio subjektų veiklos priežiūra“, reglamentuojančiame ir ūkio subjektų baudimą pagal specialiuosius įstatymus. Pažymėtina, kad būtent priimant Viešojo administravimo įstatymo pakeitimus⁶⁰ buvo siekta suderinti ir suvienodinti kai kurias taisykles, susijusias su ūkio subjektų baudimu pagal specialiuosius įstatymus. Tai, kad Lietuvos teisinėje sistemoje nėra bendro teisės akto, kompleksiška reguliuojančio administracinės atsakomybės taikymą ūkio subjektams, nėra užtikrinamas nuoseklus administracinės atsakomybės taikymas, buvo konstatuota ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. nutarime Nr. 1304 „Dėl poveikio priemonių taikymo ūkio subjektams pagrindinių nuostatų koncepcijos patvirtinimo“⁶¹,

⁵⁹ Pavyzdžiui, Tabako kontrolės įstatymo 31 straipsnio 2 dalies 5 punkte eksplicitiškai numatyta, kad, išnagrinėjus bylą, priimtame nutarime turi būti nurodyta pažeidėjo kaltės įrodymai, kuriais grindžiamas nutarimas. Analogiška taisyklė įtvirtinta ir Alkoholio kontrolės įstatymo 39 straipsnio 2 dalyje.

⁶⁰ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo Nr. VIII-1234 2, 8, 36-1, 36-2, 36-4 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 36-8 ir 36-9 straipsniais įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2014-11-20, 17213.

⁶¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybė. 2012 m. spalio 24 d. nutarimas Nr. 1304 „Dėl poveikio priemonių taikymo ūkio subjektams pagrindinių nuostatų koncepcijos patvirtinimo“ [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-11]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F65025D024BA>>; Lietuvos Respublikos Vyriausybė. 2014 m. liepos 30 d. nutarimas Nr. 750 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. spalio 24 d. nutarimo Nr. 1304 „Dėl poveikio priemonių taikymo ūkio subjektams pagrindinių nuostatų koncepcijos patvirtinimo“ pakeitimo“ [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-11]. Prieiga per internetą <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b69f9950194811e4b542dec0b12e28b0>>.

kuriuo, be kita ko, buvo nuspręsta pakeisti kai kurias Viešojo administravimo įstatymo nuostatas⁶².

Atsižvelgiant į tai, manytina, kad būtent Viešojo administravimo įstatymas gali būti tinkama priemonė, kuria siekiama pakeisti juridinių asmenų kaltės nustatymo taisyklės, siekiant jas suvienodinti, taip pat sukurti nuoseklesnę administracinio baudimo sistemą ir pagal ATPK (ANK), ir pagal specialiuosius įstatymus.

Išvados ir pasiūlymai

1. Taisyklės dėl juridinių asmenų kaltės elemento nustatymo nėra nuoseklios: nors teisės moksle ir teismų praktikoje konstatuojama, kad administracinis baudimas pagal specialiuosius įstatymus paprastai taikomas pagal objektyviojo pakaltinamumo taisyklę (nevertinant subjektyviosios pusės), tačiau kai kurie specialieji įstatymai eksplisitiškai numato, kad, sprendžiant dėl atsakomybės taikymo, turėtų būti vertinama ir ūkio subjekto kaltė. Toks reguliavimas vertintinas kaip ydingas, nes yra nukrypstama nuo bendros taisyklės ir iškreipiama administracinio baudimo pagal specialiuosius įstatymus sistema.
2. Tiek kai kurie specialieji įstatymai, tiek Viešojo administravimo įstatymo nuostatos netiesiogiai suponuoja tam tikrų kaltės elemento požymių vertinimą, nors konkretūs specialieji įstatymai numato kaltės prezumpcijos taikymą. Tai atsiskleidžia ir priežiūros institucijų bei Lietuvos Respublikos teismų formuojamoje praktikoje, kai, sprendžiant dėl ūkio subjekto baudimo, vertinamos ir tokios aplinkybės, kurios paprastai siejamos su subjektyviosios pusės ir kaltės elemento vertinimu. Toks reguliavimas laikytinas ydingu, nes nėra užtikrinama aiški administracinio baudimo sistema.
3. Atsižvelgiant į tai, kad administracinis baudimas pagal specialiuosius įstatymus ir ANK (ATPK) sudaro tą pačią administracinio baudimo sistemą, siūlytina siekti suderinti taisyklės dėl kaltės nustatymo siekiant užtikrinti vienodų garantijų atsakomybėn traukiamiems fiziniams ir juridiniams asmenims taikymą. Įvertinant juridinių asmenų ypatumus, manytina, būtų objektyviai pagrįsta, jei juridinių asmenų kaltė būtų vertinama remiantis kitokiomis taisyklėmis nei fizinių asmenų, baudžiamų pagal ATPK (ANK).
4. Įvertinant tai, kas buvo išdėstyta, taip pat tai, kad kai kurie specialieji įstatymai jau dabar nustato taisyklę, jog, sprendžiant dėl ūkio subjektų baudimo, turėtų būti vertinamos ir su jų kalte susijusios aplinkybės, manytina, kad Lietuvos teisinėje sistemoje nėra objektyvių kliūčių, neleidžiančių nustatyti taisyklės, kad juridinių asmenų administracinio baudimo atveju kaltė turėtų būti vertinama kaip būtinas administracinio baudimo elementas. Būtent tokia sistema būtų labiau suderinama su juridinio asmens *alter ego* (identifikacijos) teorija, kuri dominuoja ir Lietuvos baudžiamosios teisės sistemoje. Tačiau, atsižvelgiant į juridinių asmenų ypatumus, siūlytina kaltės elementą sieti su objektyviomis aplinkybėmis, įskaitant, bet neapsiribojant, ar ūkio subjektas konsultavosi su priežiūros institucija ar kitu viešojo administravimo subjektu, ar ūkio subjektas buvo suklaidintas, ar dėjo pastangų, kad pažeidimo būtų išvengta, kokių pagrįstų lūkesčių dėl savo elgesio galėjo turėti. Detaliau kriterijai, svarbūs ūkio subjekto kaltei nustatyti, turėtų būti išaiškinti teismų praktikoje.
5. Siūlytina keisti dabar nustatytą reguliavimą ir Viešojo administravimo įstatymo 4 skirsnyje „Ūkio subjektų veiklos priežiūra“ nustatyti, kad poveikio priemonės ūkio subjektams taikomos, jei buvo nustatyti subjektyviosios pusės požymiai, subjektyviąją pažeidimo pusę siejant su objektyviomis aplinkybėmis, įskaitant, bet neapsiribojant, ar ūkio subjektas, prieš darydamas konkrečius veiksmus, konsultavosi su priežiūros institucija, ar pažeistas reguliavimas yra naujas, ar yra susiformavusi nuosekli jo taikymo praktika.

⁶² Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo Nr. VIII-1234 2, 8, 36-1, 36-2, 36-4 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 36-8 ir 36-9 straipsniais įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2014-11-20, 17213.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. *Valstybės žinios*, 1985, nr. 1-1 (su pakeitimais ir papildymais).
3. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 63-2243.
4. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, nr. 60-1945, nauja redakcija: *Valstybės žinios*, 2006, nr. 77-2975.
5. Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, nr. 52-1673.
6. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. VIII-1543. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 22-552.
7. Lietuvos Respublikos reklamos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 64-1937.
8. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 89-2741.
9. Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 11-281. Nauja redakcija: *Valstybės žinios*, 2003, nr. 117-5317.
10. Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 47-1548.
11. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 2, 5, 7, 8 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo 9(1) ir 43 straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2008, nr. 123-4567.
12. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2012, nr. 42-2041.
13. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2015-07-10, nr. 2015-11216.
14. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo nr. XII-1869 2, 3, 4, 5, 6 ir 8 straipsnių pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016-03-29, Nr. 6425.
15. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2004 m. lapkričio 24 d. įsakymas nr. I-188 „Dėl Rekomendacijų dėl baudžiamosios atsakomybės juridiniams asmenims taikymo patvirtinimo“ [Interaktyvus. Žiūrėta 2015-05-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx?fileticket=KxHk4JnDhOY=&tabid=166>>.

Specialioji literatūra

16. ABRAMAVIČIUS, A.; MIKELĖNAS, V. *Įmonių vadovų teisinė atsakomybė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 1998.
17. BELIŪNIENĖ, L., et al. *Galimybės siaurinti teismo funkcijas administracinių teisės pažeidimų procese* [interaktyvus]. Vilnius: Teisės institutas, 2014 [žiūrėta 2014 m. gruodžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.teise.org/data/ATPP.pdf>>.
18. DRAKŠAS, R. Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės problematika. *Teisė*, 2004, t. 53.
19. LIGEIKAITĖ, I. Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos. *Jurisprudencija*, 2003, t. 45 (37) [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. gegužės 3 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.mruni.eu/lt/mokslu_darbai/st/archyvas/dwn.php?id=309500>.
20. MEŠKYS, L. Juridinių asmenų administracinė atsakomybė: kaltės nustatymo problemos ir sprendimo būdai. *Jurisprudencija*, 2006, t. 4 (82).
21. PETKEVIČIUS, P. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 1996.
22. PIESLIAKAS, V. *Mokymas apie nusikaltimų ir nusikaltimo sudėtį*. Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1996.
23. SINKEVIČIUS, E. Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė pagal 2000 m. Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą ir jos sąlygos. *Teisė*, 2003, t. 48 [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. gegužės 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2003~1367189517262/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>>.
24. ŠEDBARAS, S. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2005.
25. URBONAS, D. *Kvaziteisminių institucijų jurisdikcinė veikla taikant administracines sankcijas: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

Praktinė medžiaga

26. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1984 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Ozturk v. Vokietija*, pareiškimo numeris 8544/79 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-02-14]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57553#&itemid=:001-57553>>.

27. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1984 m. birželio 28 d. sprendimas byloje *Capbell ir Fell v. Jungtinė Karalystė*, pareiškimų numeriai 7819/77, 7878/77 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-02-14]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57456#&itemid=:001-57456>>.

28. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1996 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Engel ir kt. v. Nyderlandai*. Pareiškimo numeriai 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-02-14]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57479#&itemid=:001-57479>>.

29. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2006 m. gegužės 30 d. sprendimas *Matyjek v. Lenkija*, pareiškimo numeris 38184/03 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-02-14]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-75941#&itemid=:001-75941>>.

30. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2012 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Tomasovis v. Kroatija*, pareiškimo numeris 53785/09 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-02-14]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-107047#&itemid=:001-107047>>.

31. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 1997 m. balandžio 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 26 straipsnio pirmosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 1997, nr. 31-770.

32. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2005 m. lapkričio 3 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 21 straipsnio 2 dalies (2000 m. kovo 16 d. redakcija), 3 dalies (2002 m. birželio 11 d. redakcija), 4 dalies (1999 m. gegužės 11 d. redakcija) ir dėl šio įstatymo (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija) 26 straipsnio 5, 7, 14 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2005, nr. 131-4743.

33. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 163² straipsnio (2002 m. liepos 5 d. redakcija) 5 dalies ir šio straipsnio (2003 m. liepos 4 d. redakcija) 6 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2005, nr. 134-4819.

34. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2008 m. sausio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 8 dalies (2004 m. kovo 9 d. redakcija), 34 straipsnio 17 dalies (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), 41 straipsnio (2004 m. kovo 9 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 28.5 51 punkto (2004 m. gegužės 20 d. redakcija), 51 punkto (2004 m. gegužės 20 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), šių taisyklių 51 punkto (2006 m. spalio 17 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d. redakcija), taip pat šių taisyklių 51 punkto (2007 m. gegužės 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d., 2007 m. birželio 21 d. redakcijos)“. *Valstybės žinios*, 2008, nr. 10-349.

35. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2009 m. birželio 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 1, 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija), 20 straipsnio 5 dalies (2004 m. liepos 5 d. redakcija), 43 straipsnio 4 dalies (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. *Valstybės žinios*, 2009-06-11, nr. 69-2798.

36. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2010 m. gegužės 3 d. sprendimas „Dėl pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymo išaiškinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo kai kurias nuostatas“. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 52-2568.

37. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2009 m. birželio 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 1, 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija), 20 straipsnio 5 dalies (2004 m. liepos 5 d. redakcija), 43 straipsnio 4 dalies (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2009, nr. 69-2798.

38. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2003 m. balandžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-322/2003 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-06-24]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/19281?nr=1>>.

39. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2004 m. gruodžio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-15-1056-04. *Administracinių teismų praktika*, 2004, 6; [interaktyvus, žiūrėta 2015 m. birželio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/45155>>.

40. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2004 m. gruodžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-11-1046-04 [interaktyvus, žiūrėta 2015 m. kovo 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/45081>>.

41. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2005 m. vasario 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-15-141-05 [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. balandžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/46375>>.

42. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2005 m. rugsėjo 16 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. N3-1603-05 [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. balandžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/52351?nr=14>>.

43. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2005 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-01-930-05 [interaktyvus, žiūrėta 2015 m. kovo 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/54928?nr=1>>.

44. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A143-2619/2011 [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. balandžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/288622?nr=2>>.

45. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2012 m. gegužės 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-1301-12 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-08-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.infolex.lt/tp/378773?nr=11>>.

46. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2013 m. vasario 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-438-244/2013 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/514008>>.

47. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2013 m. gruodžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-2284-13 [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. balandžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/779401?nr=38>>.

48. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2014 m. kovo 24 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. N-575-1-14 [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. balandžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/814304?nr=34>>.

49. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2014 m. gruodžio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-662-2144-14 [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. balandžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/939147?nr=21>>.

50. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2015 m. vasario 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-81-261/2015 [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. balandžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/999311?nr=19>>.

51. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2015 m. spalio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1907-146/2015 [interaktyvus. 2016 m. balandžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/1147464?nr=12>>.

52. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2016 m. vasario 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-412-143/2016 [interaktyvus. 2016 m. balandžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/1216268?nr=7>>.

53. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2016 m. balandžio 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-524-556/2016 [interaktyvus. 2016 m. balandžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://infolex.lt/tp/1244244?nr=3>>.

54. Konkurencijos taryba. 2011 m. sausio 20 d. nutarimas Nr. 2S-2 „Dėl ūkio subjektų, užsiimančių ortopedinių techninių priemonių gamyba ir prekyba, ir jų asociacijų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio reikalavimams ir dėl Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams“ [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. birželio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://kt.gov.lt/index.php?show=nut_view&nut_id=1518>.

55. Konkurencijos taryba. 2014 m. kovo 14 d. nutarimas Nr. 2S-1/2014 „Dėl ūkio subjektų, užsiimančių alaus gamyba ir prekyba, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio reikalavimams“ [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. gegužės 31 d.]. Prieiga per internetą: <http://kt.gov.lt/index.php?show=nut_view&nut_id=1518>.

Kiti šaltiniai

56. 1988 m. spalio 20 d. Europos Tarybos Ministrų komitetas. Rekomendacija Nr. R(88) 18 ir aiškinamasis memorandumas „Imonių atsakomybė už pažeidimus“ [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=233239&SecMode=1&DocId=1220106&Usage=2>>.

57. Aiškinamasis raštas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo ir Baudžiamojo kodekso papildymo 246¹ straipsniu ir 246, 315 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų“ [interaktyvus. Žiūrėta 2015-06-24]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.80780?jfwid=f4nne6oee>>.

58. Biudžeto ir finansų komitetas. Komiteto išvada Administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. birželio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=92091>.

59. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus. Žiūrėta 2014 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=406528>.

60. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo projektas Nr. XIP-3600(3) [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. birželio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1035852&p_tr2=2>.

61. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2004 m. lapkričio 24 d. įsakymas „Dėl Rekomendacijų dėl baudžiamosios atsakomybės juridiniams asmenims taikymo patvirtinimo“ [interaktyvus, žiūrėta 2015 m. gegužės 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx?fileticket=KxHk4JnDhoY=&tabid=166>>.

62. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nuomonė Administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. birželio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=89342>.

FAULT AS A CONDITION OF SANCTIONING ADMINISTRATIVE OFFENCES

Milda Markevičiūtė

S u m m a r y

Administrative offences are to be sanctioned pursuant to two different legal grounds, Code of Administrative Offences (hereinafter – CAO) (after the 1st of January, 2017 will be replaced by the Code of Administrative Violations (hereinafter – CAV)) and special laws, regulating certain economic spheres (hereinafter – Special laws). This rule also determined that sanctioning of administrative offences is to be executed pursuant to different rules, one of such differences – the importance of the element of fault. Both CAO and CAV states the rule that sanctioning of administrative offences is possible only in cases where fault of the person is determined, however, Special laws provides the rule that administrative offences are to be sanctioned pursuant to the rule of objective liability, i.e. the fact of the offence being committed is sufficient enough to presume the fault.

In the light of the above, the fault of legal entities as an element of sanctioning administrative offences is being discussed in this article. This element is being analysed in both cases, sanctioning administrative offences pursuant to Code of Administrative Offences and pursuant to special laws regulating certain economic spheres. This category is also being compared with the analogous category in criminal law in order to determine pros and cons. The clauses of the Law on Public Administration related to sanctioning legal entities and the case law are also evaluated.

In conclusion, the discussed circumstances are used to conclude that the currently applicable law is not consistent, therefore is to be altered. It is also suggested to amend the Law on Public Administration, defining that that legal entities are to be sanctioned only where the fault are determined, in respect to be objective circumstances.

Įteikta 2016 m. gegužės 31 d.

Priimta publikuoti 2016 m. spalio 27 d.